

EDEBİYATTA PATİ İZLERİ

DAMLA YAZICI

© KARAKARGA YAYINLARI 258

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

EDEBİYATTA PATİ İZLERİ

Damla Yazıcı

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Yayın Koordinatörü: Mesud Ata

Editör: Seçil Epik

Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Ocak 2020

2-3. Baskı: Şubat 2020

ISBN: 978-605-7865-56-4

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 karakargayayinlari

 karakargayayinlari

 karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,

Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 40200

Badem, Bulut ve Tarçın için...

İçindekiler

Önsöz	7
Bölüm I	11
FARUK DUMAN <i>Hayvanlar Hakkında</i>	13
İNCİ ARAL <i>Maya için</i>	17
HAYDAR ERGÜLEN <i>Mısrır ile</i>	21
BUKET UZUNER <i>Sarman Kedi Kız</i>	29
DOĞU YÜCEL <i>Limon ile Roman Yazma Mesaisi</i>	37
SEVİN OKYAY <i>Kedisiz kalmayayım hiç</i>	43
ALTAY ÖKTEM <i>Hayvan Değil, Arkadaş</i>	53
NESLİHAN ÖNDEROĞLU <i>Trampa</i>	63
HALDUN ÇUBUKÇU <i>Ölü Köpek Yavrusu ve Yıldızlararası Gezen Kadın</i>	69
MURAT BATMANKAYA <i>Ah Tuana, Masum Canavarım Benim</i>	79
Bölüm II	93
KEDİ NÂZİM VE NÂZİM'İN ŞEYTAN'I	95
NEYZEN TEVFİK VE MERNUŞ	101
NURULLAH ATAÇ, TEVFİK FİKRET VE ZERRİŞTE	103
BİLGE KARASU'NUN FİLOZOF KEDİLERİ	107
FİKRET OTYAM'IN ÇALINAN KEÇİLERİ	109
Kaynakça	112

ÖNSÖZ

Yüzyıllar önce kendi kurduğu yasalarla “doğa durumu”ndan uzaklaşan insanoğlu, bugün geldiği noktada yüksek teknoloji bir bireydir. Modern dir ve para sahibidir. Sanatla, bilimle ve ticaretle iç içedir. Bunun yanı sıra bir o kadar tüketendir, köledir ve vahşidir. Mega kentler kurarken, devasa çöp yığınları da üretir. Yaratmayla çürümenin birlikte yol aldığı bu çelişkili çağda bizler ütopyalarımızı arar dururuz.

Yaşadığımız coğrafya ütopyalarımıza ulaşmamız konusunda bize yardımcı olacak büyük bir tılsıma sahip. Türkiye bir karma ve büyük bir kaos coğrafyası. Bu coğrafyada insan yalnız değildir, yalnız kalmaz ve iyi ki de kalmaz. Gökdelenler arasına sıkışmış insana nefes aldır an, onu gülümseten canlılar vardır. Para, statü, sınıf farkı gözetmezler. İnsana vicdanlı, merhametli, mütevazı ve sade olmayı öğretirler. Karaköy yokuşunu sizinle tırmanan bir köpek, vapurda simidinizi paylaşan bir martı ya da arabanızın sıcak kaputunun üzerinde bütün umarsızlığı ve asaletiyle gerinen bir kedi size tek ve hâkim olmadığınızı hatırlatır. Size bu gökdelenler ormanında bir otorite değil, bütünün sadece bir parçası olduğunu söyler. Sizi anlamsız hırslarınızdan arındırır. Hayvanla insan arasındaki bu birliktelik elekten geçirilmemiş bir toplumun kapsayıcılığını taşır. Bütün tılsım da bu steril olmayan karmaşadan doğar. Bizim ilacımız tam da buradadır.

Ben bu topraklarda en dikenli insanların bile bir kedinin yumuşak tüylerini ellediğinde nasıl dikenlerini içine çekebildiğini çok kez gördüm. Hırçın ufak bir çocuğun kıpır kıpır bir köpeği büyük bir hassasiyet ve incelikle okşadığına tanık oldum. Yaşlı bir köylü kadının ölen ineği için gözyaşı döktüğüne de. Bütün bunlar bizim hayvanları değil, onların bizi ehlileştirdiğine dair olan kanaatimi güçlendirdi. Bugün hırslarıyla giderek “kral”laşan ve “yam-yam”laşan insanoğlunun ehlileşmeye ihtiyacı var.

Peter Singer *Uygulamalı Etik* kitabında şöyle diyordu: “Kendi türümüzle ilişkilerimizde eşitliği sağlam bir ahlaki temel olarak görüyorsak, kendi türümüzden olmayanlarla, yani insan dışı canlılarla olan ilişkilerimizde de eşitliği ahlaki bir temel olarak kabul etmemiz gerekir.” Tam da bu nedenle dünyanın daha eşit ve adil bir yer olmasına dair duyduğumuz özlemde kötücül insanı verimli bir bireye dönüştürecek parçalardan birinin de hayvan ile insan arasındaki görünmez bağ olduğunu anladım. Bu bağ, insanın insan olmaya yaklaşmasının yollarından biriydi.

Tıpkı merceğini insana tutan, insanı ve onun ütopyalarını arayan edebiyat gibi. Bu benzer ilişkiden dolayı bir edebiyatçının hayvanlarla kurduğu sıkı ilişki beni hiç şaşırtmıyor. İki birbiri ne değince sanki “insan”a da değmiş oluyorlar. Bu nedenle insanı, insanın çevresini ve tarihini anlamlandırmaya çalışan edebiyatın ve edebiyatçının hayvanlardan ilham alabiliyor olması doğal bir sonuç.

Satırları yaşamımızda iz bırakmış o kadar az yazar vardır ki bir kediyle uyumamış ya da bir köpekle dostluk kurmamış olsun. Sadece kedi köpek de değil, yazarlar attan tavus kuşuna, kuzgundan midilliye kadar o kadar çeşitli hayvanla derin bağlar kurmuşlar ki, bu temas eşsiz duyarlıktaki eserlerine de işlemiştir. Hemingway’in altı parmaklı kedilerinden, Charles Dickens’ın kuzgunu

Grip'e, Lessing'in köy ve kent kedilerinden, Steinbeck'in *Fareler ve İnsanlar*'ın ilk ve tek kopyasını yiyen köpeği Toby'e kadar o kadar çok hikâye var ki, bu kitapta yazar-hayvan ilişkilerini yerli isimlerle sınırlandırarak bir çerçeve oluşturmak istedik. Bu nedenle elinizdeki kitabın son kısmında, Neyzen Tevfik'in bir yerlere gitmeyen Mernuş'undan Nâzım'ın köpeği Şeytan'a, Nurullah Ataç'ın kedi dostluğundan, Tevfik Fikret'in Zerrîşte'sine, Bilge Karasu'nun filozof kedilerinden, Fikret Otyam'ın çalınan keçisi Nimetçik'e kadar uzanan yelpazede yazarların hayvanlarla ilişkilerinden doğan ilginç olayları, anekdotları ve izdüşümlerini de okuyacaksınız.

Bununla birlikte bu kitap esas olarak çağdaş Türk edebiyatımızın yaşayan kıymetli on hayvansever yazarının hayvanlarla olan ilişkisini okurla buluşturmayı amaçlıyor. Yazarların hayatına giren bir kedi, köpek, kuş, at, balık... Mutlaka bir hayvan vardır diye umduk ve yazarlardan besledikleri, birlikte yaşadıkları ya da hayatlarına girip çıkmış, onlarda iz bırakmış hayvanlar üzerine bir yazı kaleme almalarını rica ettik. Yazarları tek bir biçime ve türe hapsetmek istemedik. Bu nedenle ortaya mektuptan öyküye, denemeden anlatıya uzanan çok çeşitli ve zengin metinler çıktı. Hem edebi hem de tarihsel niteliği olduğunu düşündüğüm bu metinler yaratıcı yazarın edebi devridaimindeki ilham kaynaklarına da ışık tutması bakımından oldukça önemli.

Günümüzün değerli yazarlarının hayvan haklarıyla ve hayvan sevgisiyle ilgili farkındalık yaratılmasında tarihe düştüğü önemli bir not olan bu kitap, edebiyatın güçlü köprüsünden yaşama bağlanıyor ve doğanın tüm unsurlarını birleştiriyor. Bu birleşmeye katkı sunan tüm yazarlara en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Damla Yazıcı

Bölüm

I

FARUK DUMAN

Hayvanlar Hakkında

Bizim dilimiz temelde hayvanların ve ağaçların, yani doğanın betimlenmesi üzerine kuruludur. Öykülerimden birini İngilizceye çeviren bir arkadaşım, ceylanların neden bu kadar önemli olduğunu sormuştu, ben de bizdeki ceylanların birer aziz olduğunu söylemiştim. Bir bakıma, kimi sembolik hayvanlar bizim kültürümüzde aziz mertebesine ulaşmıştır. İslamiyet'e geçiş yıllarında yazılan Geyik Destanı'nda sözgelimi, peygamber, bir geyik olarak betimlenir ve bu benzetmenin, dilin taşıdığı kültürle mümkün olabileceğini hemen anlarsınız. Hayvanların azizliği birlikte yaşama deneyiminden gelir; yaşamın kendisi de zaten öyledir: Kimi dervişler geyikler üzerinde seyahat ederlerdi. Bunu da, bir binek hayvanım olsun diye yapmazlardı, zaten bunun için at daha elverişlidir. Ge-yiğe binerlerdi çünkü geyik azizdir.

Hayvan sevgisin dünyayı tanıma arzusundan kaynaklandığını söyleyebiliriz. İçinde yaşadığımız doğa bize tepki verdiği zaman büyüleyici bir hal alır. Bir kuşun bize seslenmesi, köpeğin öfkeye kapılması, kedinin umursamaz davranışları bizi sıkıcı hayatımızdan kurtarır. Bize serüven vadeder. Sözgelimi Don Kişot, atı

Rosinante olmadan herhalde bir yere kıpırdayamazdı, bir yolculuğa çıkabilse bile, herhalde bu yolculuk o kadar verimli olamazdı, aynı şey kuşkusuz Sancho Panza'nın oyunbaz eşeği için de geçerlidir. Ama burada elbette yine yakıştırmaları ya da sembolizmi görebilirsiniz, at ve eşek, sınıf ya da asalet farkını vurgular ve hayvanla insan arasındaki karakter farklılıkları ya da benzeşmeleri de anlatılmış olur.

Ben hayvanları eve hapsedmeyi sevmem; bu nedenle evde beslediğim bir kedin ya da köpeğim hiç olmadı. Ama hayvanlarla çok içli dışlı büyüdüm ve dolayısıyla pek çok anım oldu. Bir keresinde bir atın üzerinden, o dörtmala koşarken atlamak zorunda kaldım. Tanıdıklar bunu “attan düşme” olarak yorumladılar ama öyle değildi. O zavallı at o yaz bir yılanın saldırısına uğrayınca delirmişti. Yani psikolojisi tamamıyla bozulmuş bir attı bu. Dağlık bir alandaydık, ben gemi çekip onu sakinleştirmeye çalışıyordum. Zavallı, gözleri yerinden fırlamış ve kızarmıştı. Ben başını çektikçe o kızarmış gözleriyle gökyüzüne bakıyor, yine de korku içinde koşmaya devam ediyordu. Atın üzerinde dengede duruyordum, çok güzel bir duyguydu, güçlü, hızlı, takırtılar çıkararak, neredeyse ayaklarını yere bile basmadan koşarak kişniyordu. Ama sonuçta ilk at binişimdi; orada durmamam gerektiğini düşündüm, ayaklarımı üzüngiden kurtardım, otların üzerine kendimi bıraktım.

Eve döndüğümüzde, sol kolumun baştan aşağıya mora kestiğini gördüm. Şişmemişti ama çok ağrıyordu. Hemen kırık-çıkıkçıya haber verdiler. Adam yaşını başını almış bir cerrah gibi geldi. Köy odasının tavandaki penceresinden keskin bir ışık iniyordu. Adam ışığın içinden geçti, ağzındaki sigarayı hiç almıyordu eline. Kül uzayıp uzayıp kendiliğinden düşüyordu. Elindeki keçeyi kazanda iyice kaynattı, sudan çıkarınca keçenin içini tuzla kapladı ve bu kaynar keçeyi koluma sardı. Doğal olarak bu, kolumun haşlanması

başka bir işe yaramadı. Ama elbette hakkını yememek lazım; kolumun kırılmadığını, keçenin ağırını unutturacağını ve morarmayı durduracağını söyledi. Birkaç hafta sürer, dedi. Öyle de oldu.

İlkokul yıllarımda, bilimsel araştırmalar yapmak, korsanlarla tanışmak, ağaç evler inşa etmek ve uçmak gibi büyük tutkularım vardı. Bu bilimsel deneyler ve araştırmalar için, evin çok küçük bir odasını yalvar yakar laboratuvara dönüştürmüştüm. Sürekli böcek inceliyor, bir mikroskop ve bir film makinesi icat etmeye çalışıyordum. O sırada kapımızın önünde zavallı bir köpek پیدا oldu. Bu beyaz ve sarkık kulaklı köpek o kadar bitap düşmüş ve hastalanmıştı ki, günlerinin sayılı olduğu ortadaydı. Zaten, böyle gezgin köpekler bir yerde durup duramazlar; birkaç gün içinde kalkıp gideceği belliydi. Ben de, beni bu oyuna kimin getirdiğini hiç anımsamıyorum; şekerle tuzun zehir etkisi yarattığını duymuştum. İşte bu köpek, bu konuda bir deney yapabilmek için uygundu: Hemen bir ekmeğin üzerine tuz ve şeker ekdim. Bu karışımı götürüp ona verdim. O da güya zehirli bu ekmeği hemen afiyetle yedi.

Günlerce, tuzlu ve şekerli ekmeğimle köpeği besledim, defterime gün gün not alıyordum; -Co koymuştum adını- Co bugün iyice beter görünüyor. Co bugün kuyruğunu bacaklarının arasından hiç çıkarmadı. Co bugün çok fazla uyudu, öldüğünü ya da bayıldığını zannettim ama ölmemiş. Co'nun tüyleri bugün diken diken oldu. Co uzun zamandan sonra ilk kez havladı... Günler geçiyor, annem tükenen tuzun ve şekerin nereye kaybolduğunu sorup duruyor ama Co bir türlü zehirlenip de ölmüyordu. Aksine, defterdeki notlar değişmeye başlamıştı: Co artık daha iyi. Co'nun kamburu gitti. Co kilo almaya başladı...

Co toparlanmaya başlamıştı. Beni görünce yüzü gülüyor, ayağa kalkıp kuyruğunu sallıyor, bacaklarımın arasında dolanıyordu. Ona öyle bağlanmışım ki, deney meney hikâye olmuştu. Ekmeğimin